

התרפקות על עבר מדומה

(ידיעות אחרונות 8.4.2010)

היא הכותרת שנתנה השחקנית הצרפתייה המופלאה סימון סניורה לאוטוביוגרפיה המופלאה לא פחות שכתבה בשלהי שנות ה-70. כותרת זו יפה לא פחות לגל ההתרפקות על עבר וחבטות החרטה על החזה המתרגש ובא עלינו בדיוק של שעון שוייצרי פעמיים בשנה: ערב חגי תשרי (הסאגה המתמשכת עד אין קץ של ראש השנה-יום-כיפור-סוכות) וערב חגי אפריל- מאי (הרצף המתיש לא פחות פסח-יום השואה-יום העצמאות).

כל אחת משתי "יחידת החג" הללו, מציגה תערובת מורטת עצבים של ממדים לאומיים ומשפחתיים-אישיים, של שמחה ושל יגון, של חילופי עונות בטבע ובחיים, של צריבת לקחי עבר רחוק וקרוב, ושל הרבה זמן פנוי. אמת, ישראל אינה בודדה במערכה הקשה של החגים: גם תושבי ארה"ב נדונים להתמודד עם רצף של חג ועוד חג שתחילתו ביום העבודה (ספטמבר) עבור בליל הקדושים (סוף אוקטובר), חג ההודיה (נובמבר) ועד כריסטמס וראש השנה האזרחית (דצמבר). אלא שבהיותה מעוז הקפיטליזם העולמי, במוקד עשיית החג שם עומדות קניות קניות ועוד קניות. המשימה אינה קלה, שעות וימים של כיתותי רגליים בין החנויות המוצפות ים של סחורות ומוצרים שלאיש אין צורך או חפץ אמיתי בהם. ואולם, אין להשוות את המצוקה הקלה יחסית שמסיבים קרסוליים נפוחים וארנק ריק למצוקת הלחץ לעמוד בסטנדרטים המקובלים בארץ בחג של החלוקה הראויה של הזמן הפנוי לכאורה בין טיולי בטבע (הפריחה, הו, הפריחה), לביקורים משפחתיים וחברתיים ולקריאת הררי עיתונים ומוספים. על הקושי להתמודד עם מסכת התביעות הזו יעידו מאות אלפי המתגודדים מדי ערב חג בשערי נמל התעופה בן גוריון.

למרות קדחת הקניות ההולכת ומחריפה משנה לשנה, עדיין בולטת מאוד בארץ הנטייה בערבי חג לשורר שירי הלל לימים היפים ולערוך "רשימות מכולת" של חטאינו העכשוויים. אלא שברוב המקרים ככולם, כפי שאנו רואים בפכחון ימי החול, העבר לא היה כה ורוד, וההכאה על חטא בערב החג אינה כרוכה ב"תיקון" ממשי. זה גם זה, כמאמר הגשמים, ישראל בלוף. בעבר, פערי השכר בארץ אולי לא היו כה גדולים כמו היום, אבל ניצול עובדים היה גם היה והעובדים החלשים באמת לרוב לא היו חברי איגודים מקצועיים וגם אם היו, לא זכו להגנה איגודית כפי שזכו אלה שהוועדים שלהם יכלו "להוריד את השלטר של המדינה". מבצעים צבאיים לקו לא פעם בתכנונם וכשלו, אלא שלא פעם המידע על כך לא הגיע כלל לידיעת הציבור מחמת צנזורה חיצונית ופנימית של אמצעי התקשורת. המודעות לפגיעות הרבה יותר של קבוצות באוכלוסייה, ילדים, קשישים, נכים, ובמובנים מסוימים נשים, היתה פחותה והחוק והחברה לא יצאו להגנתם. ולכל המתרפקים על כל הירוק הירוק הזה, מזכיר שהמודעות לשמירת הסביבה היא פחות מכוונת שימור ויותר מכוונת שיקום: היא צמחה בראש ובראשונה על רקע השחתה ארוכה שנים, ויעידו על כך מימי הקישון ונחלים אחרים שרק בשנים האחרונות הם חוזרים ומצטללים. ובאשר למתרפקים המקוננים – רובם ככולם מוכנים לנדב אחרים למלאכת הריפוי החברי-כלכלי-פוליטי ולמצוא נימוקים ובני נימוקים מדוע, כרגע, לטובת הכלל כמובן, אין לגעת בנחלתם, כדי שלא "לזעזע את המערכת". לפיכך, כפי שאמרה סניורה, הנוסטלגיה הזו אכן אינה מה שהיתה: אין היא התרפקות אותנטית וחפה מאינטרסים על העבר, אלא פלטפורמה למופע לא נעים של זחירות דעת במסווה של ביקורת בונה.